

Le lingue vicine

1. a) Iscrizione di Lemno (VI sec. a.C.) *avis sialxveis* (etr.?) || Μύρινα/Murina || KN (*passim*) *ki-ke-ro*
b) Iscrizioni in caratteri greci di Praisos e Drero / Frammento protosicilo di Hybla Heraea
c) Sillabario cipriota
d) Lineare A
2. a) Thuc. II 80s. Χάονες, Μολοσσοί, Ἀτιντᾶνες, Παραυαῖοι (βάρβαροι)
b) Thuc. III 94,5 μετὰ τούτους Εὐρυτάσιν, ὅπερ μέγιστον μέρος ἐστὶ τῶν Αἰτωλῶν, ἀγνωστότατοι δὲ γλῶσσαν καὶ ὠμοφάγοι εἰσὶν, ὡς λέγονται
c) Eur. Ph. 138 (Tideo) ὡς ἀλλόχως ὄπλοισι, μειζοβάβαρος
d) Πενέσται, Δώτιον πεδίον, Ὑλλεῖς, Τευτίαπλος (Thuc. III 29,2) | *te-u-to* (f. Τεύτα), *pa-to-ro* (Πάτρων)
3. a) Hdt. V 22,2 Ἀλέξανδρος δὲ ἐπειδὴ ἀπέδεξε ὡς εἶη Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι Ἕλληνα καὶ ἀγωνιζόμενος στάδιον συνεξέπιπτε τῷ πρώτῳ
b) Plut. *Quom. adul.* 22c “δάνον” γὰρ Μακεδόνες τὸν θάνατον καλοῦσι || Hesych. δ 148 L. δαλάγχαν· θάλασσαν || Hesych. δ 2733 L. δώραξ· σπλὴν ὑπὸ Μακεδόνων
c) Βύλιππος, Βερνίκα
d) Hesych. α 213 L. ἀβροῦτες· ὄφρως Μακεδόνες, av. *br(u)vatbyam* (du.), airt. *brūad*
4. a) Hdt. V 3,1 Θρηίκων δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι μετὰ γε Ἴνδους πάντων ἀνθρώπων
b) Str. VII 3,10 ἔτι γὰρ ἐφ’ ἡμῶν Αἴλιος Κάτος μετράσεν ἐκ τῆς περαιῆς τοῦ Ἰστρου πέντε μυριάδας σωματῶν παρὰ τῶν Γετῶν, ὁμογλώττου τοῖς Θραξίν ἔθνοισι, εἰς τὴν Θράκην
c) Str. VII 3,12 γέγονε δὲ καὶ ἄλλος τῆς χώρας μερισμὸς συμμένων ἐκ παλαιού· τοὺς μὲν γὰρ Δακούς προσσηγορεῦσι τοὺς δὲ Γέτας, Γέτας μὲν τοὺς πρὸς τὸν Πόντον κεκλιμένους καὶ πρὸς τὴν ἕω, Δακούς δὲ τοὺς εἰς τὰναντία πρὸς τὴν Γερμανίαν καὶ τὰς τοῦ Ἰστρου πηγὰς, οὓς οἶμαι Δάους καλεῖσθαι τὸ παλαιόν· ἀρ’ οὐ καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἐπεπόλασε τὰ τῶν οἰκετῶν ὀνόματα Γέται καὶ Δᾶοι.
d) PY (2x) *di-wo-nu-so-jo*
5. a) Il. II 862s. Φόρυγας αὖ Φρύγας ἦγε καὶ Ἀσκάnios θεοειδὴς / τῆλ’ ἐξ Ἀσκανίης
b) Hdt. VII 73 Φρύγες δὲ ἀγχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς σκευὴν εἶχον, ὀλίγον παραλλάσσοντες. οἱ δὲ Φρύγες, ὡς Μακεδόνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Βρύγες χρόνον ὅσον Εὐρωπῆιοι ἐόντες σύνοικοι ἦσαν Μακεδόσι, μεταβάντες δὲ ἐς τὴν Ἀσίην ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ οὐνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατὰ περ Φρύγες ἐσεσάχατο, ἐόντες Φρυγῶν ἀποικοί
c) Thuc. II 22,2 καὶ ἵππομαχία τις ἐγένετο βραχεῖα ἐν Φρυγίσι τῶν τε Ἀθηναίων τέλει ἐνὶ τῶν ἰππέων καὶ Θεσσαλοῖς μετ’ αὐτῶν πρὸς τοὺς Βοιωτῶν ἰππέας
d) Plat. *Crat.* 410a ὅρα τοῖνον καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα τὸ “πῦρ” μὴ τι βαρβαρικὸν ἦ. τοῦτο γὰρ οὔτε ῥάδιον προσάψαι ἐστὶν Ἑλληνικῆ φωνῆ, φανεροί τ’ εἰσὶν οὕτως αὐτὸ καλοῦντες Φρύγες σμικρὸν τι παρακλίνοντες· καὶ τό γε “ὔδωρ” καὶ τὰς “κύνες” καὶ ἄλλα πολλά
6. a) Il. II 840s. Ἰππόθοος δ’ ἄγε φῦλα Πελασγῶν ἐγγεσιμῶρων / τῶν οἱ Λάρισαν ἐριβόλακα ναιετάσκον, Od. XIX 175-177 ἄλλη δ’ ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοί, / ἐν δ’ Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες / Δωριεὲς τε τριχάϊκες διοὶ τε Πελασγοί, Hdt. I 57,1-3 ἦντινα δὲ γλῶσσαν ἴεσαν οἱ Πελασγοί, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν· εἰ δὲ χρεόν ἐστι τεμαριζόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι εὐδοῖσι Πελασγῶν τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρότωνα πόλιν οἰκούντων, οἱ ὄμουροί κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι (οἶκεον δὲ τηνικαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν καλεομένην), καὶ τῶν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην Πελασγῶν οἰκισάντων ἐν Ἑλληνισπόντῳ, οἱ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι, καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἐόντα πολιόμενα τὸ οὐνομα μετέβαλε, εἰ τοῦτοισι τεμαριζόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἰέντες, εἰ τοῖνον ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτο τὸ Πελασγικόν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος, ἐὸν Πελασγικόν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἕλληνας καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε, Thuc. IV 109,4 αἱ οἰκοῦνται ξυμμεικτοὶς ἔθνεσι βαρβάρων διγλώσσων, καὶ τι καὶ Χαλκιδικὸν ἐν βραχύ, τὸ δὲ πλεῖστον Πελασγικόν, τῶν καὶ Λημνὸν ποτε καὶ Ἀθήνας Τυρσηνῶν οἰκησάντων, Alc. fr. 337 V. πρώτα μὲν Ἄντανδρος Λελέγων πόλις, Str. XIII 1,59 ἐν ὄλῃ δὲ Καρίᾳ καὶ ἐν Μιλήτῳ Λελέγων τάφοι καὶ ἐρῶματα καὶ ἵχνη κατοικητῶν δείκνυται
b) Κνωσσός, Ἄλωσσός, Πειρωσσός, Μυκαλησσός || Ὑμηττός, Βριληττός, Λυκαθηττός, Ἀρδηττός (cf. Παρνασσός) || Ἰλισός, Κηφισός || Τρικόρυνθος, Προβάλινθος, Περγασή || Λάρισ(σ)α, Ἀλίσσαρνα, Καλάσσαρνα, Φαλάσσαρνα, Ἀλάσσαρνα || σῦς, τύμβος
c) Νόννος, Λάλλα, Βάβας, Ἄδα || Ἡρακλῆς, Κυβήβη, Ἀθήνη || Ἀθάνα θυγάτηρ Διὸς / *Usāh duhitā Divah* (“Ἥως)
d) ἀσάμινθος (Κόρινθος, Πέρινθος), θάλαμος (Πέργαμος), μέγαρον (Μέγαρα) || ἐλαί(φ)α/ἐλαί(φ)ον (lat. *olīua/oleum*, arm. *ewl*), οἶνος (arab. *wayn*^m, ebr. *yayin*, bab. *īnu*, lat. *uīnum*, umb. *vinu*, alb. *vēne*, arm. *gini* / cf. μέθυ, ai. *mādhu*, sl. *međū*, lett. *medus*), σῦκον (lat. *ficus*, arm. *thuz* / cf. ὄλυνθος), μίνθη (lat. *menta*), (φ)ρόδον (lat. *rosa*, arm. *vard*), κυπάρισσος (lat. *cupressus*), λείριον (lat. *lilium*), δάφνη, κριθὴ || ἴξαλος, λάρος || σίδηρος, κασίτηρος || ἀρβύλλος, βίκος, δέπας, λήκυθος || θώραξ, ξίφος, ὑσός || θάλασσα, κυβερνᾶν, κάλως || ἴαμβος, βάρβιτος, κιθάρα || θιάσος, θεός (≠ **deiwo* -> ai. *devāh*, apruss. *deiwas*, lat. *deus*, gr. δῖος) || βασιλεύς, φάναξ, τύραννος
7. a) πῦρ (ai. *agnih*, lat. *ignis*), ὔδωρ (lat. *aqua*), ἔπος (ai. *vāk*, lat. *uox*), φύσις (lat. *natura*)

- b) ὄρκτος (ai. *fksah*, arm. *arj*, lat. *ursus*, airl. *art*), ἔλαρκος (λαργός)
 c) γύννις, μίρκος, τίτθη, ἀπρῦς, πάππας, γενναῖος, κοκός, κάλλος/καλός, παῦρος/φραῦλος
 d) *gh^w- (o *g^wh-) > ai. *hánti*, *ghnánti*, itt. *kuenzi*, *kunanzi*, gr. ἔθεινα, φόνος | ai. *bhárāmi*, got. *baira*, gr. φέρω,
 lat. *fero*

Bibliografia

- P. Kretschmer, *Einleitung in die Geschichte der griechischen Sprache*, Göttingen 1896.
 A. Torp, *Die vorgriechische Inschrift von Lemnos*, Christiania 1904.
 A. Fick, *Vorgriechischen Ortsnamen*, Göttingen 1905.
 O. Hoffmann, *Die Makedonen, ihre Sprache und ihr Volkstum*, Göttingen 1906.
 E. Nachmanson, *Die vorgriechischen Inschriften von Lemnos*, «Athenische Mitteilungen» XXXIII (1908) 47ss.
 H. Krahe, *Beiträge zur Makedonenfrage*, «Zeitschrift für Ortsnamenforschung» II (1935) 78-103.
 H. Krahe, *Die Illyrier in der Balkanhalbinsel*, «Die Welt als Geschichte» III (1937) 284ss.
 V. Georgiev, *Vorgriechische Sprachwissenschaft*, I-II, Sofia 1941, 1945.
 F. Sommer, *Hethiter und Hethitisch*, Stuttgart 1947.
 H. Krahe, *Die Indogermanisierung Griechenlands und Italiens*, Heidelberg 1949.
 H. Pedersen, *Lykisch und Hittitisch*, Kopenhagen 1949².
 F.J. Tritsch, *Luwian and Hittite*, «Archiv Orientální» XVIII (1950) 494ss.
 A.J. van Windekens, *Le Pélasgique. Essai sur une langue indo-européenne préhellénique*, Louvain 1952.
 A.J. van Windekens, *Contributions à l'étude de l'onomastique pélasgique*, Louvain 1954.
 P. Kretschmer, *Die Leleger und die ostmediterrane Bevölkerung*, «Glotta» XXXII (1953) 161ss.
 J.N. Kallérís, *Les anciens Macédoniens. Étude linguistique et historique*, I, Athènes 1954.
 W. Merlingen, *Das "Vorgriechische" und die sprachwissenschaftlich-vorhistorischen Grundlagen*, Wien 1955.
 D. Detschew, *Die thrakischen Sprachreste*, Wien 1957.
 R. Gusmani, *Studi sull'antico frigio*, «RIL» XCII (1958) 835ss.
 R. Gusmani, *Il frigio e le altre lingue indoeuropee*, «RIL» XCIII (1959) 17ss.
 O. Haas, *Die Lehre von den indogermanischen Substraten in Griechenland*, «Linguistique Balkanique» I (1959) 29-56.
 D. Detschew, *Charakteristik der thrakischen Sprache*, «Linguistique Balkanique» II (1960) 144-213.
 F. Lochner-Hüttenbach, *Die Pelasger*, Wien 1960.
 O. Haas, *Die phrygische Sprache im Lichte der Glossen und Namen*, «Linguistique Balkanique» II (1960) 25ss.
 A. Heubeck, *Praegraeca. Sprachliche Untersuchungen zum vorgriechisch-indogermanischen Substrat*, Erlangen 1961.
 G. Huxley, *Crete and the Luwians*, Oxford 1961.
 J. Wiesner, *Die Thraker*, Stuttgart 1963.
 W. Dressler, *Armenisch und Phrygisch*, «Handes Amsorya» LXXVIII (1964) 485-498.
 R. Hauschild, *Die indogermanischen Völker und Sprachen Kleinasiens*, «SBBerl» CIX (1964) 72-81.
 L. Zgusta, *Anatolische Personennamensippen*, Prag 1964.
 H. Kronasser, *Illyrier und Illyricum*, «Die Sprache» XI (1965) 155ss.
 V. Georgiev, *Die Deutung der altertümlichen thrakischen Inschrift aus Kjolmen*, «Linguistique Balkanique» XI (1966) 7-23.
 R. Schmitt-Brandt, *Die thrakischen Inschriften*, «Glotta» XLV (1967) 40-60.
 E. Masson, *Recherches sur les plus anciens emprunts sémitiques en grec*, Paris 1967.
 A. Kammenhuber, *Die Sprachen des vorhellenischen Kleinasien in ihrer Bedeutung für die heutige Indogermanistik*, «Münchener Studien zur Sprachwissenschaft» XXIV (1968) 55ss.
 A. Scherer, *Paphlagonische Namenstudien*, in AA. VV., «Gedenkschrift für W. Brandenstein», Innsbruck 1968, 377ss.
 E. Degani, *Macedonian Glosses in Hesychius' Lexicon*, «Hellenika» XXXV (1984) 3-28 (ora in *Filologia e storia*. «Scritti di Enzo Degani», II, Hildesheim 2004, 742-767).
 J. Faucounau, *Remarks on the Carian Alphabet from Sinuri*, in M.E. Giannotta-R. Gusmani-L. Innocente-D. Marozzi-M. Salvini-M. Sinatra-P. Vannicelli (edd.), *La decifrazione del Cario*. «Atti del I° simposio internazionale Roma, 3-4 maggio 1993», Roma 1994, 233-236.
 O. Carruba-W. Meid (curr.), *Anatolisch und Indogermanisch. Anatolico e Indoeuropeo*. «Akten des Kolloquiums der Indogermanischen Gesellschaft. Pavia, 22-25 September 1998», Innsbruck 2001.